

2. Шимбарев П.Н. Педагогика : учебник для педагогических ин-тов / П.Н. Шимбарев. – М. : Учпедгиз, 1954. – 430 с.
3. Педагогика / [под ред. А.И. Каирова]. – М. : Учпедгиз, 1956. – 436 с.
4. Збандуто С.Ф. Педагогіка / С.Ф. Збандуто. – К. : Радянська школа, 1965. – 508 с.
5. Педагогика : учеб. пособ. для студентов пед. ин-тов / [отв. ред. С.Ф. Егоров] ; М.І. Болдирев, М.К. Гончаров, Б.П. Єсипов, Ф.Ф. Корольов. – М. : Просвещение, 1968. – 530 с.
6. Педагогика : учеб. пособ. для студентов фак. педагогики и методики нач. обучения пед. ин-в / [под ред. С.П. Баранова]. – М. : Просвещение, 1976. – 352 с.
7. Педагогика школы : учеб. пособ. для студентов пед. ин-в / [под ред. Г.И. Щукиной]. – М. : Просвещение, 1977. – 384 с.
8. Педагогика школы : учеб. пособ. для студентов пед. ин-в / [под ред. И.Т. Огородникова]. – М. : Просвещение, 1978. – 320 с.
9. Педагогика / [под ред. Ю.К. Бабанского]. – М. : Просвещение, 1983. – 608 с.
10. Педагогіка : навч. посіб. / [за ред. А.М. Алексюка]. – К. : Вища школа, 1985.
11. Педагогіка / [за ред. М.Д. Ярмаченка]. – К. : Вища школа, 1986. – 543 с.
12. Харламов И.Ф. Педагогика : учеб. пособ. / И.Ф. Харламов. – М. : Высшая школа, 1990. – 576 с.
13. Фіцула М.М. Педагогіка : навч. посіб. для студентів вищих педагогічних закладів освіти / М.М. Фіцула. – Тернопіль : Навчальна книга, 1997. – 192 с.
14. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка : навч. посіб. / Н.Є. Мойсеюк. – 3-є вид., доп. – 2001. – 608 с.
15. Волкова Н.П. Педагогіка : посібник / Н.П. Волкова. – К. : Академія, 2002. – 577 с.
16. Педагогіка : навч. посіб. / [за ред. З.Н. Курлянд, Р.І. Хмелюк]. – Харків : Одісей, 2003. – 352 с.
17. Кузьмінський А.І. Педагогіка : підручник / А.І. Кузьмінський, В.Л. Омеляненко. – К. : Знання, 2007. – 447 с.
18. Пальчевський С.С. Педагогіка : навч. посіб. / С.С. Пальчевський. – К. : Каравелла, 2007. – 576 с.
19. Педагогіка : навч. посіб. / [за ред. З.Н. Курлянд, Р.І. Хмелюк, Т.Ю. Осипова]. – Харків : Бурун книга, 2009. – 304 с.
20. Максимюк С.П. Педагогіка : навч. посіб. / С.П. Максимюк. – К. : Кондор, 2009. – 670 с.

ЛУЧАНІНОВА О.П.

ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ ТЕХНІЧНОГО ВНЗ

Глобалізація економічних, політичних, культурних зв'язків, усебічна інформатизація всіх сфер життя, використання різних педагогічних технологій навчання у ВНЗ та інші фактори зменшують зміст професійної компетентності майбутніх інженерів-педагогів. Одним із пріоритетних напрямів професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів є формування їхньої професійної компетентності. Це зумовлено, з одного боку, тим, що сьогодні сучасним технічним ВНЗ потрібен викладач, який володіє перспективними технологіями навчання, а з іншого – тим, що студенти техніч-

них ВНЗ не мають достатньо знань і вмінь дієво використовувати активні методи навчання й сучасні технології на практиці.

У психолого-педагогічній літературі професійний аспект навчання висвітлено в працях І.Я. Зязюна, Н.Г. Ничкало, С.О. Сисоєва, О.І. Кульчицької. В.Ф. Орлов, О.М. Пехота, О.І. Щербак та інші науковці приділяють увагу концепції інноваційної освіти в професійній підготовці учнівської молоді.

Професійна компетентність інженера-педагога – це сукупність психолого-педагогічних і методичних знань, умінь та навичок, які пов'язані з технологіями навчання, досвідом застосування у вузівській практиці передових методів і форм навчання [1].

Серед причин низької професійної компетентності майбутніх інженерів-педагогів технічного ВНЗ потрібно констатувати відсутність як самої технології формування професійної компетентності, так і системи формування складових цієї компетентності.

Актуальність статті зумовлена тим, що назріла нагальна потреба в розробці технології формування професійної компетентності майбутніх інженерів-педагогів технічного ВНЗ.

Мета статті – розкрити окремі аспекти організації технології формування професійної компетентності майбутніх інженерів-педагогів технічного ВНЗ; окреслити та обґрунтувати напрями професійної підготовки студентів як майбутніх інженерів-педагогів.

Що успішніша професійна діяльність студента ВНЗ, то вища його конкурентоспроможність на ринку освітніх послуг. Це означає, що студент має набути таких якостей, якими може бути конкурентоспроможний на ринку праці. Щоб таке сталося, треба щоб систему професійних знань за фахом можна було використовувати у професійній діяльності. У навчально-виховному процесі у ВНЗ для студента найголовнішим є заключний етап навчання, коли систематизація знань перекладена на студента [4].

Основу професійної компетентності студента як майбутнього інженера-педагога, на нашу думку, становлять: компетентність діяльності, спілкування й саморозвиток. Зупинимось на компонентах професійної діяльності, якими є: знання, вміння, навички, професійна позиція, індивідуально-психологічні особливості, мотивація до саморозвитку та самовдосконалення.

У сучасній науково-педагогічній літературі звертається увага на такі аспекти: використання технологій навчання з метою підвищення ефективності професійної підготовки, формування професійних умінь за допомогою педагогічних технологій. Пропонуються методичні рекомендації щодо проведення інтерактивного навчання, модульного навчання, застосування інформаційних технологій у контексті професійної освіти, використання різних технологій для розвитку професійного потенціалу студентів. Однак майбутні інженери-педагоги недостатньо володіють тими технологіями, що безпосередньо пов'язані зі специфікою викладання й діяльності як у сфері “людина-машина”, так і “людина-людина”.

У процесі викладання профільних дисциплін технологію формування професійної компетентності майбутніх інженерів-педагогів умовно можна поділити на кілька основних етапів: інформаційно-теоретичний, практичний, професійно-практичний, науково-дослідницький. Поетапне формування професійної компетентності студентів технічного ВНЗ передбачає комплексний підхід до аудиторної та самостійної роботи.

Ефективність формування професійної компетентності студентів залежить від мотивації до навчальної діяльності самих студентів, рівня теоретичної підготовки, єдності цілей, змісту, форм і методів, технологій навчання.

В адаптаційний період навчання студентів, коли кожен студент-першокурсник має свій власний стиль, темп навчання, важливо в навчально-пізнавальній діяльності розвивати мотивацію студентів як до навчання, так і до обраної професії. Студенти поступово опановують теоретичні основи методики викладання технічних дисциплін, ознайомлюються з особливостями застосування сукупності дидактичних технологій у технічному ВНЗ.

Для зростання професійної майстерності майбутніх інженерів-педагогів важливу роль відіграє практичний етап. На практичних та семінарських заняттях студенти закріплюють окремі теоретичні положення, обмінюються методичними знахідками, вчаться добирати методи й технології проведення занять теоретичного та виробничого навчання. Також проєктують моделі навчально-виховних ситуацій, аналізують проведені заняття теоретичного й виробничого навчання, застосовують опановані технології під час рольових ігор.

Входження студентів у професію інженера-педагога повною мірою здійснюється під час педагогічної практики. Тому професійно-педагогічний етап є головною ланкою професійної підготовки студентів, коли вони мають нагоду застосувати вивчені в аудиторії технології навчання в природних умовах. Суб'єктивні професійні вміння та навички студентів поєднуються з об'єктивною педагогічною реальністю. У цьому разі професійна компетентність студента як майбутнього інженера-педагога залежить від високого усвідомлення фахової самоідентифікації.

Педагогічна практика студентів IV курсу за напрямом підготовки "Професійна освіта" є складовою цілісного навчально-виховного процесу у вищій школі і спрямована на формування професійних умінь та навичок майбутнього інженера-педагога. У процесі педагогічної практики студентів закріплюються й поглиблюються теоретичні знання з педагогіки, психології та методики професійного навчання, а також спостерігається безпосередній зв'язок навчання з педагогічною діяльністю кафедр ВНЗ, де здійснюється підготовка студентів до професійної діяльності шляхом самостійного вирішення педагогічних завдань, визначених програмою. Зміст практики визначається її місцем у навчальному процесі й має такі цілі: закріплення і практичне застосування теоретичних знань із спеціальних дисциплін; оволодіння професійними педагогічними вміннями й навичками,

знайомство з передовим педагогічним досвідом викладачів технічних дисциплін; набуття досвіду організаторської та виховної роботи зі студентським колективом.

Всі вимоги об'єднуються в робочій програмі – основному навчально-методичному документі практики. Зміст програми відповідає названому Положенню, наказам і рішенням колегії Міністерства освіти і науки України щодо практики студентів, навчального плану спеціальності й освітньо-кваліфікаційній характеристиці інженера-педагога рівня “бакалавр”.

Метою практики є оволодіння студентами сучасними педагогічними технологіями щодо організації виробничого навчання й виховання студентів; формування у них професійних умінь і навичок, необхідних викладачу технічного ВНЗ для його навчально-виховної діяльності. Студенти-практиканти виконують функції і викладача, і куратора, набувають практичних умінь ведення лекції, практично-лабораторних занять, ведуть педагогічні спостереження за студентами, а також щоденник практики. Індивідуальний план роботи студента передбачає планування ним усіх професійно-педагогічних завдань.

Науково-дослідницький етап пов'язаний у різних ВНЗ як із випускними бакалаврськими роботами, так і з дипломними й магістерськими роботами освітньо-кваліфікаційного рівня “спеціаліст” і “магістр”. Науково-дослідна робота майбутніх інженерів-педагогів спрямована на оволодіння технікою науково-пошукової роботи, формує інтерес до експериментальної роботи, педагогічних інновацій.

Підготовка спеціаліста за спеціальністю “Професійне навчання” за напрямом підготовки “Професійна освіта” здійснюється за навчальними планами та програмами, які забезпечують сучасний рівень його кваліфікаційної готовності. Вони спрямовані на формування особистості, яка здатна творчо, на професійному рівні вирішувати освітні та виховні завдання в умовах формування й розвитку української державності. Для того, щоб кваліфіковано здійснювати управління пізнавальною діяльністю студентів, інженер-педагог повинен мати глибокі знання з педагогіки, психології та методики викладання технічних дисциплін і виробничого навчання.

Для вироблення в спеціалістів дослідницьких, інженерно-педагогічних умінь, а також з метою узагальнення, систематизації, поглиблення знань із спеціальних, психолого-педагогічних дисциплін, з методики викладання технічних дисциплін та виробничого навчання навчальним планом передбачено підготовку, написання й захист кожним випускником за освітньо-кваліфікаційним рівнем “спеціаліст” дипломної роботи, пов'язаної з удосконаленням методик викладання технічних дисциплін і виробничого навчання. При цьому студент повинен показати своє вміння самостійно вирішувати завдання з педагогічного проектування.

За змістом і формою дипломна робота дає підстави робити висновок про рівень сформованості знань, загальні закономірності навчально-виховного процесу, стан, проблеми, досягнення професійної педагогіки, методики викладання технічних дисциплін і виробничого навчання. Увага студен-

тів спрямовується на професійну діяльність із напрямку “ Професійна освіта”:

- на основі загальних уявлень про системи та умови їх функціонування з використанням термінів системного аналізу вміти виявити особливості соціальних, у тому числі освітніх, систем;

- на основі знань про цілеутворення та особливості проектування навчального процесу, спираючись на загальну теорію управління соціальними системами з використанням різних моделей управління, вміти обирати та визначати характер і стиль управління діяльністю соціальних, у тому числі педагогічних та студентських, колективів залежно від їх мети;

- спираючись на знання теорії організації індивідуальної, групової та колективної діяльності, вміти організувати вертикальні й горизонтальні відносини у взаємодіях при навчанні;

- використовуючи методи активізації навчальної діяльності та розвитку творчих здібностей суб’єктів навчального процесу, вміти знаходити й використовувати організаційні форми спонукання до творчої навчальної та педагогічної діяльності;

- на основі знання про різні види управління вміти обирати й використовувати різні стилі, методи та прийоми, що забезпечують досягнення мети діяльності;

- на основі володіння методикою різних видів спілкування вміти налагодити комунікативні процеси між студентами та педагогами, що сприяють досягненню мети управління;

- вміти організувати та проводити навчально-виховну роботу з підготовки майбутніх інженерів за фахом;

- обирати й реалізовувати технології управління навчальною та професійно-педагогічною діяльністю;

- прогнозувати, аналізувати результати управління та проводити його корекцію.

Виходячи з вищевикладеного, важливо зазначити, що актуальним елементом професійної компетентності студентів є обговорення досліджень, науково-дослідної роботи на науково-практичних студентських конференціях, наукових семінарах, олімпіадах, присвячених актуальним проблемам професійного навчання, питанням використання інноваційних форм і методів, прийомів навчання. Такий вид роботи студентів повинен бути постійним компонентом кожного етапу формування професійної компетентності студентів.

Окреслені напрями роботи й навчання студентів у цілому визначають зміст технологій формування професійної компетентності студентів технологічного ВНЗ. Безперечним є той факт, що важливо розвивати професійну компетентність студентів у професійно спрямованій діяльності. До речі, Дніпропетровська національна металургійна академія є чи не єдиним вищим навчальним закладом у Придніпровському регіоні, який готує на кафедрі інженерної педагогіки інженерів-педагогів у галузі металургії в машинобудуванні.

У ході нашого дослідження ми вивчали можливості професійної підготовки студентів – майбутніх інженерів-педагогів у межах таких дисциплін, як “Професійна педагогіка”, “Методика професійного навчання”, а також під час педагогічної та переддипломної практик студентів четвертого–п’ятого курсів. Виконане дослідження переконує, що важливу роль відіграє курс дисципліни “Методика професійного навчання”, основними завданнями якого є формування знань, умінь та навичок у майбутніх інженерів-педагогів:

- аналізувати професійну діяльність спеціаліста з метою формування змісту його освіти;
- аналізувати та діагностувати стан навчального процесу в професійних навчальних закладах;
- проектувати зміст навчального матеріалу;
- розробляти дидактичні технології;
- організовувати навчальну діяльність учнів професійних навчальних закладів з засвоєння теоретичних знань та практичних умінь;
- поглиблювати знання про передові технології;
- ознайомлювати зі специфікою застосування їх у навчально-виховному процесі ВНЗ;
- вивчити й узагальнити досвід викладачів технічних дисциплін, спрямований на особистісно зорієнтоване, проблемне, модульне навчання;
- формувати у студентів вміння й навички використовувати інноваційні технології в період практик, розробляти власні методичні технології на основі опрацювання традиційних.

Навчальна діяльність із цієї дисципліни проводиться у формі лекційних, практичних, семінарських занять та самостійної роботи студентів. На практичних заняттях студенти вчать професійної майстерності, методики складання конспектів занять та їх проведення. І головним для них “повинно стати не те, який обсяг навчального матеріалу він подав, а те, як навчив... самостійно опанувати зміст дисципліни...” [3, с. 35]. Вважаємо, що самостійну роботу студентів доцільно спрямовувати в пізнавально-інформаційне, конструктивно-продуктивне, пошукове, творче русло.

Наприклад, цікавою методичною ідеєю є створення професійного портфоліо майбутнього інженера-педагога та його презентація (студентам попередньо роз’яснюється методика створення портфоліо). Презентація портфоліо може бути використана як виховний захід для студентів молодших курсів під час практики або як профорієнтаційний захід для абітурієнтів.

У процесі навчально-пізнавальної діяльності студентів необхідно надавати перевагу не репродуктивно-інформаційним методам, а інформаційно-пошуковим, інноваційним. Студентам з першого курсу пропонується вести картотеку використаної літератури професійного спрямування, брати участь у науково-методичних конференціях, роботі МАН у ВНЗ, вести портфоліо з третього курсу до закінчення ВНЗ, збираючи в ньому навчальні, науково-методичні досягнення, моделі занять теоретичного та виробни-

чого навчання, наукові статті, результати констатувального й формувального експериментів тощо.

Висновки. Формування професійної компетентності майбутніх інженерів-педагогів є одним із головних напрямів системи професійної підготовки інженера-педагога. Треба підкреслити особливе значення дисципліни “Методика професійного навчання” та роль інтерактивних методів навчання в професійній підготовці студентів.

Апробація інтерактивних методів навчання, створення професійного портфоліо інженера-педагога, застосування навчальних технологій студентами в період педагогічної та переддипломної практик свідчить про ефективність процесу формування професійної компетентності студентів як майбутніх інженерів-педагогів. Вважаємо, що подальшого дослідження потребують психолого-педагогічні умови формування професійної компетентності студентів технічних ВНЗ.

Література

1. Введенский В.Н. Моделирование профессиональной компетентности педагога / В.Н. Введенский // Педагогика. – 2003. – № 10. – С. 51–55.
2. Кузьмина Н.В. Профессионализм личности преподавателя и мастера производственного обучения / Н.В. Кузьмина. – М. : Высшая школа, 1990. – 119 с.
3. Нагаєв В.М. Методика викладання у вищій школі : навч. посібн. / В.М. Нагаєв. – К. : Центр учбової літератури. – 2007. – 232 с.
4. Рябченко В. Деякі концептуальні проблеми навчання і виховання студентів у сучасних вищих навчальних закладах України / В. рябченко // Вища освіта України. – 2005. – № 3. – С. 40–45.

МАЛИХІНА В.М.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

З кризою тоталітарної ідеології українські педагоги опинилися в ситуації, коли цілі освіти перестали задаватися ззовні, коли державна освітня політика тільки почала розроблятися. У такій ситуації перед кожним педагогом постала необхідність самовизначення. Саме інноваційний пошук дав змогу багатьом з них вирішити це завдання позитивно.

Сьогодні вітчизняна система освіти відходить від тотальної уніфікації навчально-виховного й управлінського процесів, реформується на засадах демократизму, національної спрямованості, інтегративності, диференціації, індивідуалізації, гуманізації та гуманітаризації, технологізації. Триває інтенсивне переосмислення цінностей, долаються консерватизм і стереотипи педагогічного мислення. Основними науковими підходами до формування сучасного освітнього процесу виступають: гуманістичний, системний, особистісно орієнтований, діяльнісний, цілісний, інноваційний, ситуативний тощо.

Становлення та розвиток України як демократичної держави, модернізація національної системи освіти підносять у ранг пріоритетних про-